

Setod (setud) on eestlased!

Suhtumine.

Viimasel ajal kaheldakse meie ajakirjanduses: kas setud on eestlased või venelased?..

Marurahvuslased arvavad, et setod ei ole eestlased ja pälvivad koguni vihkamist.

Raamatus „Eesti ja maailm. XX sajandi kroonika“ I osa 1900- 1940” (Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2002) on selge sõnaga märgitud sedagi (lk. 398), et 28. veebruaril 1935. aastal Eesti tollaegse siseministri Kaarel Eenpalu ja Politseivalitsuse abidirektori Oskar Engeluse määrusega loetakse nüüd kõik setod eestlasteks.

Vanast ajast.

Kui kuuleme sõna „seto“, siis kerkib silme ette kõlisev leeloor või ka päritud tunne kusa-gil naha all: seto nagu oleks eestlane, aga pole ka, on ehk hoopis midagi muud...

Eesti kaguosas elavate setode päritolu ja nende omapärase kultuuri kujunemise kohta on läbi aegade avaldatud erinevaid arvamusi. Praeguseks on teada, et esimesed inimtegevuse jäljed Setomaal pärinevad keskmisest kiviajast. Seni ainus siin teadaolev tolle perioodi muinasasula Meremäel kuulub arvatavasti hilismesoliitikumi, s.o. aega 6500- 5000 enne Kristust.

Mesoliitikumi kuuluvaid leide on Setomaalt saadud veel mitmest neoliitikumi (noorema

kiviaja) asulakohast: Värskast ja Väike-Rõsnast, andes tunnistust Setomaa asustuse algusest. Esimesed inimesed tulid lõuna ja kagu poolt ning asusid peamiselt veekogude äärde.

Elulaadist.

Keskajale omane elulaad (kus oluline roll külal ja kogukonnal) kestis Setomaal 1920. aastani. See peegeldub ka Setomaa rahvalikus jagamises nulkadeks.

Praasnikute pidamine oli seotud külakabelite ehk tsäsonate nimedega; nimed lähtusid pühakust või usupühast. Külade ja nulkade kaudu eristumine räägib tugevast identiteedist, mis iseloomulik tänapäevani.

Eesti rahvateadlased teevad meelsasti kogumisretki Setomaale. Tänu eraldatu-sele on seto kultuur säilinud ja läinud oma rada, tekitades mittesetodes kas võõristust või imetust.

Setode rollist eestlase maailmapildis on raske aru saada. Setosid on ajast aega pilgatud, neist on pilkelaulu tehtud. Pilkavalt on lauldud ja räägitud näiteks ringi rändavatest potisetodest. Aga setode savipotid olid taludes nõutud kaup!

Praegune olukord.

Tänapäeval on Setomaa piirkond, kus imelise looduse ja heade puhkamisvõimalus-

te kõrval osatakse veel väärtustada esivanemate kombeid, oma keelt ja usku ning põlvest põlve kantakse edasi oma teadmisi.

Sellest on kirjutatud ka Värskas Turismiinfokeskuse, Obinita Turismiinfopunkti ja MTÜ Veekeskuse Arenduseltsi brošüüris „Seto paik om pall’o hüä!”.

Mu jutu kokkuvõte on selline: setod on eestlased. Setod nõuavad õigustatult tagasi venelaste poolt ära võetud Petserimaad koos maakonnalinna Petseriga.

Visadust ja jaksu setodele!

AVO SUURVÄRAV, Tallinn

Seegi kord tulid ajakirjanik Jüri Pino ja vaimulik Jaan J. Lepik Värskasse jüripäevale.

Ilmar Vananurme foto

Tulgõ õks kokko Trubalõ, marjakõsõ Maarjapääväle!

Ammu õks oodi sedä aigu, sedä tunni tulõvat! Tulõmi kokko, innitse ja praegusõ Petserimaa küläde seto’! Kes Trubalt, Unkavitsast, Puravitsast, Pörkanovast, Herkovast, Rissovast, Lebedist, Podlesjest vai mujalt.

Saami kokko 27. augustil pääle lõunat Trubal (Verevmäel) ja 28. augustil Petseri 2 Keskkooli kirmasõplatsil.

Anna tiidä uma tulõkist 21. augustini: Ilme Haavalo 51966474 vai e-post: ilme.haavalo.001@mail.ee vai Valli Karp: 55553680; vallikarp@hotmail.ee

Tsirgukõisist

Kõik ansambli „Tsirgukõsõ” liikmed on vene tüdrukud. Kui kaks aastat tagasi hakati Petseri 2. Keskkoolis õpetama seto kultuuri ja kombeid, siis need tüdrukud hakkasid huvi tundma seto laulu ja tantsu vastu.

Tänaseks on „Tsirgukõsõ” koos tüdrukut, kes pidevalt proovidel käivad. Oleme esinenud kooli üritustel, Petseri seto seltsi pidudel ja igasugustel rajooniüritustel. Eelmise aasta kevadel saime Pihkva oblasti

keeles laulda pole neile kerge. Eeslauljad on Maria Jesikova ja Ustina Põnova, killõt laulab Aleksandra Lasina.

Kui hakkame õppima uut laulu, õpime kõigepealt sõnad ja hääldamist. Eesti keeles oleks neil kargem laulda, sest eesti keelt õpitakse tundides. Kahju, et teised koolinoored meie lauludest aru ei saa, sest nad alles hakkasid eesti keelt õppima, aga meie laulame seto keeles. Anname küll lühikese tõlke, kuid seto laulus peab aru saama igast sõnast, alles siis saadakse aru laulu mõttest.

Vanemad on väga rahul laste huviga seto kultuuri vastu. Üks ema aitas meil õmmelda ja tegi peavanikud. Ta enda isa oli seto, ema aga venelanna ja kodune keel oli vene keel.

Ei tea, mis saab neist vene koolinoortest, kes seto laulu ja tantsu õpivad? Kelleks nad saavad? Aga ehk läheb neil elus sedagi vaja. Üks on kindel – nad on saanud tundma killukest unikaalset seto kultuuri ning ise sellest osa saanud.

HELJU TSOPATALO

Petseri 2. Keskkooli leeloansambel „Tsirgukõsõ” esinemas oma koolis. Paremäl juhendaja-õpetaja Helju Tsopatalo.

Arvi Matvei foto

Algul kogunes tantsuproovidele õige hulk tüdrukuid ja isegi mõni poiss. Siis jäid alles pooled ja lõpuks need, kes tõesti huvitatud. Tookord käis meil Ahto Raudoja tantsuõpetajana ja Ain Raal pillimehena. Nüüd õpime ja õpetame nagu ise oskame. Tantsumuusika tuleb meil Aini kingitud plaadilt.

laste taidlusülevaatusel 2. koha. Tänavu talvel võtsime osa rajooniülevaatusel ja meid valiti ka oblastilisele.

Meie esinemisi vaadatakse huviga, imestatakse, et Petserimaal on veel noori, kes laulavad seto keeles.

Tüdrukud on väga tublid, vaatamata sellele, et seto

FC Flora ja Temp'i sõpruskohtumine Petseris

Seitsmekordne Eesti jalgpallimeister FC Flora Tallinn väisas 9. mail endist Eesti linna Petserit, kus kohtuti kohaliku klubiga Temp ning külastati ka kaunist kloostrit.

9. mai hommikul Põlvamaal asuvast turismitalust teele asunud Flora võistkond koosnes nii lootustandvatest noormängijatest kui ka mitmetest tuntud Eesti koondlastest: Martin Reim, Teet Allas, Vjatšeslav Zahovaiko jt. Paljude mängijate jaoks oli esmakordselt idanaabri haldusalale sattumine põnevaks sündmuseks – vanematel mängumeestel oli palju, mida noormängijatele okupatsioonija mälestustest pajatada.

Programmi keskpunktiks olnud jalgpalli sõpruskohtumist

töötas pisut ära rikkuda vihmasadu, kuid ootamatul kombel otsustas päike just enne avavilet pilve tagant välja tulla. 1500 pealtvaataja ees jooksid Flora rohelistes särkides platsile peamiselt klubi noormängijad, kes täis tahtmist end nii peatreeneri kui ka kohaletulnud publiku ees tõestada. Kogu kohtumise vältel territoriaalset ülekaalu nautinud Floral õnnestus Temp'i meeskonna vastupanu murda siiski alles eelviimasel mänguminutil, kui floralane Mihail Ištsuk palli elegantselt üle vasturutanud väravavahi tõstis ning lõppskoori 1-0 vormistas.

Sõbralikus võtmes kulgenud jalgpallikohtumine kulmineerus meeldiva autasustamistseremooniaga. Lisaks käepigistuste vahetamisele anti vastaku-

ti üle ka meeneid, Petseri rajooni administratsiooni kultuuri-, noorsooasjade-, spordi- ja turismiosakonna juhataja Natalja Bitkova tänas kõiki mängijaid Petseri keraamikatehase toodetega.

FC Floraga kaasas olnud giid Arvi Matvei tutvustas ka Petseris säilinud eestiaegseid hooneid. Kogu võistkonna nimel suured tänud talle põhjaliku ekskursiooni eest!

Meeskonna soomlasest treeneri Pasi Rautiaineni sõnul oli reis meeskonnale heaks värskenduseks keset tihedat jalgpallihooaega ning tugevdas oluliselt ühist vaimu.

SIIM JUKS, FC Flora

Petseri rajoonilehe veergudelt

1. aprilli 2006 seisuga oli Petseri rajooni tööhõiveametis end ametlikult töötuks registreerinud 398 inimest. 2005. a. algul oli 202 ja aasta lõpus 305 ametlikku töötut. Neist naisi on 65%, 16 - 29 aastasi noori 20% ja invaliide 13%. (Petšorskaja Pravda 25. 04; 28.04)

Petseri rajooni koduloolaste seltsi kokkutulekul räägiti Pankjavitsa valla ajaloo-, kultuuri- ja loodusmälestistest. Ettekande tegi Radaja (vn Sigovo) külas asuva seto eramuuseumi perenaine Tatjana Ogarjova. (PP 28.04)

24. – 26. aprillini toimusid Petseri Gümnaasiumi staadionil linna koolide vahelised jalgpallivõistlused. Kõigis kolmes vanuseklassis (1995-1996; 1993-1994; 1991 – 1992) saavutasid esikoha Petseri 3. Keskkooli võistkonnad. Poisse on ühiskondlikus korras juhendanud Petseri ametikooli nr. 18 õpetaja Dmitri Matjuškin, kes ise mängib Petseri Temp'i meeskonnas. (PP 2. 05)

Petseri 2. Keskkoolis toimus õpetaja Natalja Pliineri organiseerimisel füüsika ja astronoomia nädal. Sel aastal olid 4. – 12 klasside kõik ettekanded Päikese kohta.

Kõlas ka helilooja Raivo Kõrgemäe muusika tsüklist „Päikese lapsed” (PP 12. 05)

Ülevaate tegi ARVI MATVEI